

УДК: 811.111'367.2

ПІДГОРНА А.Б.

(Запорізький національний технічний університет)

СИНТАКСИЧНА КОМПРЕСІЯ В АНГЛОМОВНИХ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТАХ

У статті розглядається проблема синтаксичної компресії як засобу досягнення лаконічності, що є однією з основних ознак текстів науково-технічного функціонального стилю. На матеріалі англійських науково-технічних текстів демонструються мовні засоби реалізації та ефективність зазначеного явища.

Ключові слова: функціональний стиль, науково-технічні тексти, лаконічність, інформативність, синтаксична компресія.

Подгорная А.Б. Синтаксическая компрессия в англоязычных научно-технических текстах. В статье рассматривается проблема синтаксической компрессии как способа достижения лаконичности, которая является одной из основных особенностей текстов научно-технического функционального стиля. На материале англоязычных научно-технических текстов демонстрируются языковые средства реализации и эффективность указанного явления.

Ключевые слова: функциональный стиль, научно-технические тексты, лаконичность, информативность, синтаксическая компрессия.

Pidgorna A.B. Syntactic Compression in English Scientific and Technical Texts. The article studies the problem of syntactic compression as a means of achieving conciseness which is one of the main features of scientific and technical functional style. With the help of English scientific and technical texts the language means of this phenomenon realization and effectiveness are demonstrated.

Key words: functional style, scientific and technical texts, conciseness, informativeness, syntactic compression.

В час інтенсивного розвитку науки і техніки особливого значення набуває все, що пов'язано із цією сферою людської життєдіяльності. Спеціальні тексти, що зосереджуються на конкретних проблемах, є незамінним засобом обміну науково-технічною інформацією. Однак, ефективність спілкування за допомогою зазначених текстів значно залежить від правильності їх складання, адже тексти науково-технічного функціонального стилю є більш регламентовані, ніж тексти багатьох інших функціональних стилів. Саме тому особливої актуальності набувають дослідження мовних явищ, що уможливають стилістичну відповідність науково-технічних текстів.

Метою даної статті є розгляд явища синтаксичної компресії в текстах науково-технічного функціонального стилю. Отже, **об'єктом** дослідження виступає безпосередньо зазначене вище явище, а **предметом** постають мовні засоби його реалізації. **Матеріалом** дослідження є англійські науково-технічні тексти.

Відомо, що основною ознакою текстів науково-технічного функціонального стилю є інформативність, тобто вони мають повністю розкривати питання, якому присвячені. Однак, на додаток до необхідності максимального виявлення змістовної сторони наукові тексти не повинні містити надлишкову інформацію, що не має безпосереднього відношення до предмету дослідження. Таке поєднання інформативності та лаконічності потребує від автора тексту неабияких зусиль і, як результат, вимагає застосування певних мовних засобів, спрямованих на подібну конденсацію змісту.

Одним із синтаксичних прийомів, що допомагає досягти зазначених вище ознак науково-технічних текстів, є прийом синтаксичної компресії, під яким зазвичай розуміють збільшення кількості інформації на одну одиницю плану вираження [Кухарева-Рожко]. Вивченню питання синтаксичної компресії присвятили свої праці О.Митрофанова, І.Вихованець, О.Лаптева. Доведено, що компресія – це результат загальної тенденції до скорочення надлишковості в мові науково-технічної літератури, адже прагнення до усунення надлишковості, а також до скорочення тексту без втрати інформації є виразною комунікативною рисою науково-технічної мови [Кухарева 2003, с. 14].

Проявами синтаксичної компресії в англійському науковому дискурсі можна вважати складні речення та словосполучення; дієприкметникові, дієприслівникові, інфінітивні та герундіальні звороти; різноманітні абсолютні та еліптичні конструкції; а також, у деяких випадках, складний додаток та підмет. Розглянемо ці синтаксичні явища на матеріалі англійських науково-технічних текстів.

В англійському науковому дискурсі існує тенденція до спрощення мови наукових текстів (так зване, The Pure Language Movement [Rogers 2007, р. 4]), що передбачає орієнтацію на активний стан, прості речення та особові займенники. Однак, у той же час складні речення, зокрема складнопідрядні, все ще залишаються типовою ознакою наукового стилю, адже саме вони уможливають передачу в межах одного речення не тільки власне наукового факту, а й опис або пояснення необхідних обставин його існування. Таким чином, реалізується зазначений вище принцип синтаксичної компресії – збільшення кількості інформації на одну одиницю плану вираження:

The dryness and ageing state of the oil-paper insulation is a key factor in both the short and long term reliability of a power transformer since moisture has deleterious effects on dielectric integrity and insulation ageing rates.

However, there has been much controversy surrounding the technique, which has been criticised on various grounds.

Функцію збільшення кількості інформації на одну одиницю плану вираження виконують і складні словосполучення, які в англійській мові ще називають Germanic constructions [Rogers 2007, p. 9; Yang 1999, p. 23]. Подібні безприйменникові словосполучення, що складаються лише з іменників (*fatigue crack initiation, power frequency loss angle*) або іменників у поєднанні з прикметниками (*small crack propagation*) чи прислівниками та дієприслівниками (*reinforced metal matrix composite compressor disk*), характеризуються ще більшою функцією конденсації інформації, ніж складнопідрядні речення. Це стає цілком очевидним, якщо, наприклад, зробити переклад деяких з них з англійської мови на українську. Деякі словосполучення потребуватимуть при перекладі використання прийменників або, навіть, дієприкметникових зворотів чи підрядних речень:

Highly cold worked (>15%) shot peened surfaces – поверхні, зміцнені шляхом дробоструминного нагартування при одночасному надмірному охолодженні (>15%).

Як видно з наведеного вище прикладу, англомовна конструкція є більш стислою завдяки можливості використання означень у препозиції до ключового слова. Окрім того, форми та позиція означень в англійському варіанті також вказує на одночасність обох дій над об'єктом. В українському варіанті цю одночасність слід підкреслювати додатковими лексичними одиницями.

У той же час не можна розглядати різноманітні звороти із безособовими формами дієслова (дієприкметникові, дієприслівникові, інфінітивні та герундіальні звороти) лише як ті, що ускладнюють мову науково-технічних текстів. У багатьох випадках вони допомагають уникнути використання підрядних речень і, як результат, без інформативних втрат скорочують кількість слів у реченні (адже не потребують, наприклад, використання сполучників, підмета чи присудка). Розглянемо можливі варіанти речень:

At a later station, housings fitted (= which are fitted) with outer races for a pair of opposed taper-roller bearings are inserted into bores machined (= which are machined) in the side faces of the casting.

Furthermore, a significant variation in results can arise from different practices regarding (= which regard) sample storage and preparation.

For an island system such as in Northern Ireland, which depends on the d.c. link for approximately 20% of its total demand at anytime, one major planning consideration is the amount of spinning reserve to be kept (= which must be kept) on line and the loading of larger generation units.

Окрім того, безособові форми дієслова фігурують і в різноманітних абсолютних конструкціях, що активно використовуються в науковому та офіційно-діловому функціональних стилях і майже не зустрічаються в інших. Абсолютні конструкції також уможливають скорочення кількості слів в реченні у порівнянні з повноцінними підрядними реченнями, які можна застосовувати замість них:

Moisture distributes unequally between the oil and the pressboard, the greater part residing within the solid insulation.

Досить дієвими у питанні конденсації змісту є еліптичні конструкції, зокрема, номінативні, які не потребують ані підмета, ані присудка у своєму складі, а текст при цьому не втрачає своєї інформативності:

Such incidences, while counted as forced outages, would not have a severe impact on the system and it would seem appropriate to give them a different classification.

When in the laboratory, the mechanism shows quite different efficiency.

These devices are precise and when properly set up reduce the over-pour to near zero.

Функцію економії текстового простору без інформативних втрат виконують в англійській мові також такі конструкції, як складний додаток та складний підмет. Використання цих конструкцій в мовленні не завжди є обов'язковим, і іноді альтернативним варіантом цих складних конструкцій можуть бути підрядні речення, які передбачають використання більшої кількості лексичних одиниць. Таким чином, віддаючи перевагу складному підмету або додатку, автор економить текстовий простір:

Surface enhancement methods producing minimal cold work are shown to produce the most thermally stable compression.

A base which carries the spindle heads is pivoted at a point close to the shop floor, and to enable housings to be loaded, it is set in an inclined position at the front of the transfer line.

Таким чином, наведені приклади вочевидь демонструють потенціал окреслених вище конструкцій

у досягненні синтаксичної компресії науково-технічних текстів, яка є їх невід'ємною рисою. Науково-технічні тексти не повинні характеризуватися красномовством. Навпаки, вони мають бути лаконічними, однак, без втрати інформативності. Як результат, авторам та перекладачам цих текстів не слід нехтувати можливістю вилучення “зайвих” слів за допомогою певних синтаксичних конструкцій та зворотів, концентруючи, у такий спосіб, увагу реципієнта на змісті.

Засоби мовної компресії в текстах науково-технічної сфери не обмежуються лише використанням певних синтаксичних конструкцій. Подальша розробка цієї теми передбачає звичайно дослідження лексичних засобів конденсації змісту, що є не менш вагомими, ніж синтаксичні.

Література

Кухарева В.І. Комунікативний потенціал односкладних речень у науковому тексті (на матеріалі науково-технічної літератури) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Віталіна Іванівна Кухарева. – Київ, 2003. – 20 с. *Кухарева-Рожко В. Комунікативна специфіка неповних конструкцій у науково-технічному тексті [Електронний ресурс] / Віталіна Кухарева-Рожко. – Режим доступу до ресурсу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1944>. Rogers S.M. Mastering scientific and medical writing: a self-help guide / S.M. Rogers. – Leipzig: Springer, 2007. – 153 p. Yang J.T. An outline of scientific writing: for researches with English as a foreign language / Jen Tsi Yang. – Singapore: World Scientific, 1999. – 176 p.*

УДК: 811.111'42

ПОПОВИЧ Т.І.

(Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича)

ЕКСПРЕСІЯ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ СТРАХ (на матеріалі сучасного англомовного художнього дискурсу)

Стаття присвячена дослідженню вербальної експресії емоційного стану СТРАХ у сучасному англомовному художньому дискурсі. Базовими засобами експресії є квазі-речення (вигокові, вокативні, лайливі та заперечені), а також імперативні речення. Інтенсифікація експресії досягається за допомогою синтаксичних і графічних стилістичних засобів.

Ключові слова: вербальна експресія емоційного стану, засоби експресії, англомовний художній дискурс.

Попович Т.І. Экспрессия эмоционального состояния СТРАХ (на материале современного англоязычного художественного дискурса). Статья посвящена исследованию вербальной экспрессии эмоционального состояния СТРАХ в современном англоязычном художественном дискурсе. Базовые средства экспрессии включают квази-предложения (междометные, вокативные, ругательные и отрицательные) и императивные предложения. Интенсификация экспрессии достигается с помощью синтаксических и графических стилистических средств.

Ключевые слова: вербальная экспрессия эмоционального состояния, средства экспрессии, англоязычный художественный дискурс.

Popovych T.I. Expression of the emotional state of FEAR (based on the contemporary English fiction discourse). The article investigates verbal expression of the emotional state of FEAR in the contemporary English fiction discourse. Basic means of expression include quasi-sentences (interjection, vocative, swear and negative) and imperative sentences. The expression is intensified by syntactic and graphic stylistic devices.

Key words: verbal expression of emotional state, means of expression, English fiction discourse.

Мета статті полягає у встановленні особливостей вербальної експресії емоційного стану СТРАХ у сучасному англомовному художньому дискурсі.

Поставлена мета конкретизується у **завданнях**: інвентаризувати засоби експресії стану СТРАХ та виявити їх семантико-прагматичні характеристики.

Актуальність обраної теми зумовлена спрямованістю сучасних лінгвістичних досліджень на інтеграцію традиційних і новітніх підходів до аналізу емоцій, втілених, зокрема, у художньому дискурсі через експлікацію емоційних станів персонажів.

Об'єктом дослідження є засоби експресії стану СТРАХ у сучасному англомовному художньому дискурсі, а **предметом** – їх семантико-прагматичні характеристики.

Матеріалом статті є 500 фрагментів англомовного художнього дискурсу, що відображають емоційний стан СТРАХ й містять засоби експресії цього стану.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що в ній уперше встановлено та описано засоби експресії емоційного стану СТРАХ в англомовному художньому дискурсі.

Поняття *експресії* слід розмежувати з поняттям *експресивності*, зважаючи на те, що ці терміни часто вживаються недиференційовано, хоча й знаходяться у фокусі уваги сучасної лінгвістичної, лінгвопоетики, лінгвістики тексту та інших лінгвістичних дисциплін.